

Apostolien teot 28

Apt. 18:1-17

Viime kerralla tässä Alusta alkaen -ohjelmassa pääsimme Apostolien tekojen luvun 18 jakeeseen 17. Kuulimme, kuinka apostoli Paavali teki menetyksestä lähetystyötä Korintin suurkaupungissa Kreikassa. Hän joutui hankalaan tilanteeseen, kun kaupungin juutalaiset vetivät hänet oikeuteen syyttäen häntä siitä, että hän houkutteli ihmisiä palvelemaan Jumalaa lainvastaisella tavalla. Käskeynhaltija Gallion ei kuitenkaan ottanut asiaa oikeuden käsiteltäväksi, koska siinä oli kyse juutalaisten sisäisestä uskonnollisesta kiistasta. Hän ajoi Paavalin ahdistelijat ulos oikeussalista eikä välittänyt siitä, että väkijoukko mukiloivat heidän johtajansa.

Paavali lähtee kohti Antiokiaa

Kun juutalaisten aiheuttamasta vaarasta oli selvitty noin näppärästi, Paavali jäi Korinttiin. Mutta sitten hän lähti matkaan, kuten seuraavassa kerrotaan:

Paavali viipyi Korintissa vielä jonkin aikaa. Sitten hän hyvästeli veljet ja lähti purjehtimaan kohti Syyriaa yhdessä Priscillan ja Aquilan kanssa. Hän oli Kenkreassa leikkauttanut hiuksensa, koska oli antanut uhrilupauksen. Kun he saapuivat Efesokseen, Paavali erosi matkatovereistaan. (Apt. 18:18-19).

Paavali lähti siis matkaan kohti Syyrian Antiokiaa, kotiseurakuntaansa, joka hänet oli lähetysmatkalle lähettänyt. Silas jäi varmaan Korinttiin pitämään huolta sinne syntyneestä seurakunnasta. Paavalin muut työtoverit, juutalais-kristityt Aquila ja Priscilla sen sijaan lähtivät Paavalin matkaan, ehkä siksi, että Gallion –tapauksen jälkeen juutalaisten, myös juutalais-kristittyjen asema Korintissa oli muuttunut hankalaksi.

He saapuivat Vähä-Aasian Efesoon. Aquila ja Priscilla jäivät sinne, varmaankin harjoittamaan teltantekijän ammattiaan sekä johtamaan Efeson kristillistä seurakuntaa, jonka Paavali oli aiemmilla lähetysmatkoillaan perustanut. (Tämän tiedämme sen perusteella, että seuraavassa luvussa puhutaan jälleen Efeson seurakunnasta, jota Aquila ja Priscilla johtivat).

Mitä oikein tarkoittaa se, että Paavali oli ”Kenkreassa antanut uhrilupauksen ja leikkauttanut hiuksensa”?

Kyseessä on 4. Mooseksen kirjan luvussa 6 (jake 2 eteenpäin) mainittu ns. ”nasiirilupaus”. Se tarkoitti sitä, että ihminen lupasi Jumalalle olla juomatta viiniä ja leikkaamatta hiuksiaan tietyn ajanjakson ajan. Sellainen lupaus tehtiin vaikkapa siksi, että sen myötä pyydettiin varjelusta jotain vaarallista tilannetta varten. Kenkrea oli Korintin satamakaupunki, josta Paavali lähti matkalleen kohti Efesoa ja Antiokiaa. Hän varmaankin pelkäsi tulossa olevaa matkaa niin paljon, että antoi siellä ennen lähtöään nasiirilupauksen. Siihen kuului myös lupaus uhrata Jerusalemin temppelissä. Senkin Paavali lupasi Jumalalle tehdä, sitten kun olisi turvallisesti saapunut Jerusalemiin.

Tämä osoittaa, että vaikka Paavali oli taistellut ja edelleen taisteli kiivaasti sen puolesta, että pakanakristityt olivat vapaita Mooseksen lain kulttuurista säännöksistä, hän itse halusi kuitenkin noudattaa joitain niistä, kunhan ne eivät olisi vastoin Jeesukseen uskomista (eli sitä, että Jeesus on

ainoa pelastaja, ei Mooseksen laki). Olihan hän itse juutalainen, mutta samalla kristitty. Niinpä hän osasi noudattaa juutalaisuutta kulttuurisena asiana, ei pelastuksen ehtona. Ihan toinen asia hänen mielestään olivat pakanakristityt. Jos he rupeaisivat leikkimään juutalaista Mooseksen kulttisääntöjä seuraamalla, se merkisi, että he eivät olleet ymmärtäneet Jeesuksen ja hänen tekemänsä pelastustyön merkitystä.

Hän meni sitten synagogaan ja keskusteli siellä juutalaisten kanssa. Nämä pyysivät häntä jäämään pitemmäksi aikaa, mutta hän ei suostunut vaan hyvästeli heidät sanoen: "Tulen kyllä uudelleen luoksenne, jos Jumala suo." Sitten hän purjehti Efesoksesta, nousi Kesareassa maihin ja jatkoi edelleen Jerusalemiin. Hän tervehti seurakuntaa ja matkasi sitten Antiokiaan (Apt. 18:19-22).

Paavali meni siis Efesoksessa synagogaan keskustelemaan juutalaisten kanssa. Hän oli niin innokas lähetyssaarnaaja, että ei edes matkansa välietapissa pystynyt olemaan tekemättä lähetystyötä. Ilmeisesti häntä kuunneltiin Efesoksen synagogassa, mutta silti hän ei halunnut jäädä Efesoon opettamaan juutalaisia. Hänellä oli selvästi halu päästä Jerusalemin kautta kotiin Syyrian Antiokiaan.

Miksi ensin Jerusalemiin? Varmaankin siksi, että hän oli nasiirilupauksessaan luvannut uhrata Jerusalemin temppelissä. Toinen syy oli se, että hän oli viemässä Jerusalemin seurakunnalle lähetysmatkallaan keräämää avustusta, kolehtia. Hän halusi myös "tervehtiä" Jerusalemin seurakuntaa ja kertoa siellä toisesta lähetysmatkastaan, joka oli suuntautunut Vähä-Aasiaan, Makedoniaan ja Kreikkaan. Paavali tunsikin olevansa tekemästään lähetystyöstä vastuullinen paitsi kotiseurakunnalleen Antiokialle, myös Jerusalemin alkuseurakunnalle. Niinpä Paavali kävi ensin Jerusalemissa ja meni vasta sitten Antiokiaan.

Kolmas lähetysmatka alkaa

Viiyntyään siellä jonkin aikaa hän lähti taas matkaan, vaelsi Galatian ja edelleen Frygian halki ja rohkaisi kaikkialla opetuslapsia (Apt. 18:23).

Paavali vietti luultavasti Antiokiassa talven v. 51 – 52 jKr. Mutta veri veti lähetystyöhön, ja niin alkoi Paavalin kolmas lähetysmatka. Senkin tarkoituksena oli aluksi vahvistaa ja rohkaista aiemmilla lähetysmatkoilla perustettuja seurakuntia, tällä kertaa niitä, jotka oli perustettu Vähä-Aasian Galatiaan ja Frygiaan toisella lähetysmatkalla.

Apollos Efesoksessa ja Korintissa

Efesokseen tuli Apollos, Aleksandriassa syntynyt juutalainen, joka oli etevä puhuja ja tunsikin kirjoitukset perin pohjin. Hänelle oli opetettu Herran tie, ja pyhää intoa hehkuen hän julisti sanaa ja opetti tarkoin Jeesuksesta, mutta hän tunsikin vain Johanneksen kasteen (Apt. 18:24-25).

Apollos oli kotoisin Aleksandriassa. Se oli roomalaisen maailman toiseksi suurin kaupunki ja erityisen tunnettu oppineisuuden kehtona. Apolloskin oli päässyt osalliseksi tuosta sivistyksestä ja tunsikin sekä Vanhan testamentin että antiikin retoriikan ja varmaankin myös filosofian. Ajallisesti hän on saattanut olla jopa kuuluisan juutalaisen filosofin, Filon Aleksandrialaisen (k. n. 45 jKr) oppilas.

Apollos ”tunsi vain Johanneksen kasteen”. Ehkäpä hän kuului johonkin Aleksandriassa vaikuttaneeseen Johannes Kastajan opetuslasten ryhmään, joka uskoi Jeesukseen Messiaana, koska Johanneskin niin uskoi. Johanneksen kaste oli katumuksen ja parannuksenteon merkki, mutta se ei ollut kristillinen kaste Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen. Ehkä Apollos vasta Efesoksessa tuli ensi kerran tekemisiin varsinaisen kristillisen seurakunnan ja sitä kautta myös kristillisen kasteen kanssa. Mutta silti hän oli niin ”hyvä raamatuissa”, että opetti intoa hehkuen Jeesuksesta.

Apolloksen oleskeluaika Efesoksessa on ilmeisesti talvi 51 – 52 jKr. eli juuri se aika jolloin Paavali ei ollut siellä.

Apollos alkoi rohkeasti puhua synagogassa. Kuultuaan hänen julistustaan Priscilla ja Aquila ottivat hänet huostaansa ja perehdyttivät hänet tarkemmin Jumalan tiehen. Kun Apollos sitten halusi lähteä Akhaiaan, veljet kannustivat häntä ja kirjoittivat opetuslapsille, että nämä ottaisivat hänet suojeasti vastaan. Akhaiaan saavuttuaan hän Jumalan armosta oli suureksi avuksi uskoville. Kaikkien kuullen hän vakuuttavasti kumosi juutalaisten väitteet ja osoitti kirjoituksiin vedoten, että Jeesus on Messias (Apt. 18:26-28).

Apollos opetuksessa Jeesuksesta ei siis sinänsä ollut mitään väärää. Hän tunsi Raamatun ja osasi käyttää Aleksandriassa oppimaansa antiikin retoriikkaa eli puhetaitoa evankeliumin julistamisessa tavalla jota ei aiemmin oltu kuultu. Mutta kaikkea olennaista hän ei uskosta tiennyt, ja siksi Priscilla ja Aquila ”ottivat hänet huostaansa ja perehdyttivät hänet tarkemmin Jumalan tiehen”.

Tuo osoittaa, että kristillinen oppi ei ole turha asia. Kyse ei ole mistään ”oppilauseista”, joista teologit kiistelevät, koska haluavat päteä omissa ja toisten silmissä. Jos joku opettaa evankeliumia eikä tunne esimerkiksi kasteen oikeaa merkitystä, niin hän ei tunne vielä Jumalan tietä kunnolla.

Hieno Apolloksessa on se, että hän otti saamansa tarkemman opetuksen vastaan eikä käynyt loukkaantuneena kiistelemään.

Niinpä Efeson kristityt arvostivat Apollosta. He kannustivat häntä lähtemään saarnamatkalle Kreikkaan. Se olikin hyvä idea. Apollos oli sielläkin retorisen taitonsa ja Raamatun tuntemuksensa vuoksi suureksi hyödyksi kristityille. Mutta kaikkein olennaisin asia oli se, että Jumalan armo vaikutti hänen kauttaan. Ilman sitä viisainkaan puhuja ei saa mitään aikaan.

Paavali taas Efesoksessa

Efeso oli tärkeä suurkaupunki, jonka mahti perustui erinomaiseen satamaan ja siihen, että se oli tärkeiden teiden risteyskohta. Se oli Vähä-Aasian pääkaupunki, jossa alueen roomalainen prokonsuli asui. Kaupungilla oli roomalaisen hallinnon lisäksi kuitenkin laaja itsehallinto, joka perustui senaattiin ja kansankokoukseen. Väestö oli alunperin kreikkalaista, sillä Efeso oli vanha kreikkalainen siirtokunta, Vähä-Aasian merkittävin sellainen. Paavalin aikana siellä asui kuitenkin myös monia muita kansoja, lähinnä Lähi-idästä. Juutalaisia oli paljon. Efeso oli näinollen kulttuurien ja uskontojen sulatusuuni. Siellä oli kuuluisa Artemiksen temppli ja ”Efesoksen Artemiksen” kultti kukoisti. Oli myös monenkirjavaa muuta itämaista kulttia ja noituuden harjoitusta.

Apolloksen ollessa Korintissa Paavali vaelsi yläköseutujen halki ja tuli Efesokseen. Hän tapasi siellä muutamia opetuslapsia ja kysyi heiltä: "Saitteko Pyhän Hengen, kun tulitte uskoon?" "Emme me ole kuulleetkaan mistään Pyhästä Hengestä", nämä vastasivat. "Millä kasteella teidät sitten on kastettu?" kysyi Paavali. He vastasivat: "Johanneksen kasteella." Silloin Paavali sanoi: "Johannes tosin kastoi vedellä parannukseen, mutta hän kehotti ihmisiä uskomaan toiseen, joka oli tuleva hänen jälkeensä, Jeesukseen." Tämän kuultuaan he ottivat kasteen Herran Jeesuksen nimeen, ja kun Paavali pani kätensä heidän päälleen, Pyhä Henki tuli heihin ja he puhuivat kielillä ja profetoivat. Heitä oli arviolta kaksitoista miestä (Apt. 19:1-7).

Tämä on hyvin hankalasti tulkittavissa oleva kohta. Ilmeisesti kyse on siitä, että Johannes Kastajan toiminnasta oli alkanut herätysliikkeitä, jotka olivat levinneet Palestiinan ulkopuolelle, myös Efesoon. Niiden jäsenet pitivät Jeesusta Messiaana, mutta eivät silti kuuluneet kristilliseen kirkkoon, koska eivät esimerkiksi tunneet muuta kastetta kuin Johannes Kastajan toimittaman katumuksen kasteen. He eivät myöskään tieneet, että Jeesuksessa oli täytynyt Vanhan testamentin lupaus Pyhän Hengen saamisesta.

Kun Paavali kuuli, että he eivät tieneet Pyhästä Hengestä, hän sanoi: "Millä kasteella teidät sitten on kastettu?" Tämä kertoo siitä, että Paavalin mukaan kristillinen kaste ja Pyhä Henki kuuluvat yhteen.

Siksi Paavali kastoi heidät "Jeesuksen nimeen". Sen seurauksena he saivat Pyhän Hengen. He saivat myös kaksi Pyhän Hengen erityistä armolahjaa, kielillä puhumisen ja profetoimisen lahjan.

Kasteesta ja armolahjoista

Nykyisin melkein kaikki kristilliset kirkot toimittavat kasteen "Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen". Syy tähän on se, että lähetyskäskyssään Jeesus näin käski:

"Minulle on annettu kaikki valta taivaassa ja maan päällä. Menkää siis ja tehkää kaikki kansat minun opetuslapsikseni: kastakaa heitä Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen ja opettakaa heitä noudattamaan kaikkea, mitä minä olen käskenyt teidän noudattaa. Ja katso, minä olen teidän kansanne kaikki päivät maailman loppuun asti." (Matt. 28:18-20).

Kun Apostolien teoissa puhutaan kasteesta, se on kaste "Jeesuksen nimeen". Mutta sama asia se on kuin kaste "Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen". Minusta on kuitenkin tärkeää, että kasteessa noudatamme Jeesuksen lähetyskäskyä, emmekä kasta pelkästään Jeesuksen vaan myös Isän ja Pyhän Hengen nimeen.

Lisäksi herää kysymys, että onko kaste pätevä, jos siitä ei seuraa noita armolahjoja, kielillä puhumista ja profetoimista. Kyllä on, ehdottomasti. Paavali opettaa asiasta näin:

Armolahjoja on monenlaisia, mutta Henki on sama. Myös palvelutehtäviä on monenlaisia, mutta Herra on sama. Jumalan voiman vaikutuksia on monenlaisia, mutta hän, joka meissä kaikissa kaiken vaikuttaa, on sama. Hän antaa Hengen ilmetä itse kussakin erityisellä tavalla, yhteiseksi hyödyksi. Yhden ja saman Hengen

voimasta toinen saa kyvyn jakaa viisautta, toinen kyvyn jakaa tietoa, toiselle sama Henki suo uskon voiman, toiselle parantamisen lahjan, joku saa voiman tehdä ihmeitä, joku profetoimisen lahjan, joku kyvyn erottaa eri henget toisistaan, joku kielillä puhumisen lahjan, joku taas kyvyn tulkita tällaista puhetta (1. Kor. 12:4-10).

Eihän kaikilla ole parantamisen lahjaa? Eiväthän kaikki puhu kielillä tai tulkitse tällaista puhetta? Mutta tavoitelkaa kaikkein arvokkaimpia armolahjoja! Nyt minä osoitan teille tien, joka on verrattomasti muita parempi. (1. Kor 12:30-31)

Mikä on tuo kaikkein arvokkain armolahja ja tie, joka on verrattomasti muita armolahjoja parempi? Se on rakkaus. Pyhä Henki vaikuttaa rakkautta.